

Jolanta Przyłuska

Open Access w czasopismach medycznych

Forum Bibliotek Medycznych 3/2 (6), 364-382

2010

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

OPEN ACCESS W CZASOPISMACH MEDYCZNYCH

Streszczenie

Biblioteki uczelni i instytutów obok autorów, wydawców i redaktorów pełnią istotną rolę w procesie rozpowszechniania wiedzy. Współczesna technologia informatyczna pozwala na różne formy dokumentowania badań naukowych np. w postaci preprintów, raportów i bezpośrednich danych. Swobodna komunikacja naukowa umożliwia na nieograniczone w czasie dotarcie do wszystkich wyników, nieskrępowaną analizę i krytyczną ocenę. Cele te mogą być realizowane poprzez zastosowanie zasad otwartego dostępu do wiedzy. Jedną z form Open Access są czasopisma naukowe, które torują drogę do publikowania bez opóźnień, zapewniają archiwizację artykułów w formie elektronicznej i bezpłatne udostępnianie.

Otwarty dostęp do wiedzy

Terminem Open Access (OA) określa się wolny i nieograniczony dostęp do wyników badań naukowych dla każdego użytkownika. Początkowo dotyczył on tylko czasopism naukowych, które przyjęły otwarty model udostępniania publikacji bez konieczności subskrypcji. Stopniowo OA zaczęto stosować do innych form rejestrowania i upowszechniania wyników prac badawczych. Konsekwencją ruchu OA jest otwarty model komunikacji naukowej wykorzystujący nowe technologie do wymiany informacji i łączności w środowisku naukowym.

Swobodne upowszechnianie wiedzy jest reakcją użytkowników Internetu na rosnące koszty dostępu do czasopism naukowych prezentujących wyniki badań opłaconych z pieniędzy podatników. Według zasad OA każdy może czytać, kopiować, przechowywać, drukować, cytować, indeksować przy zachowaniu praw autorskich i integralności pracy [1]. OA daje autorom publikacji oraz instytucjom naukowym korzyści w postaci ugruntowania pozycji w międzynarodowych rankingach, wzmacnia ich społeczną rolę. Publikowanie na zasadach otwartego dostępu może też pozytywnie wpłynąć na rozwój kariery naukowej autora. Zagwarantowanie swobodnego dostępu do swoich prac powoduje wzrost widzialności i cytowalności dorobku naukowego.

Realizacja założeń ruchu OA realizowana jest poprzez czasopisma naukowe stosujące zasady otwartości jak też poprzez zamieszczanie kopii prac w otwartych repozytoriach. Czasopisma naukowe OA wydawane są w formie elektronicznej i udostępniane bezpłatnie. Zainteresowany odbiorca ma prawo wykorzystywania ich w celach niekomercyjnych pod warunkiem prawidłowego cytowania i bez dokonywania zmian w treści. Artykuły naukowe podlegają recenzji jak w tradycyjnych czasopismach naukowych, powinny spełniać odpowiednie standardy publikacyjne,

prawa autorskie pozostają własnością autorów. Model finansowania czasopism OA opiera się na obciążaniu kosztami autorów, wspomaganych finansowo przez fundusze z grantów, instytucji macierzystych czy stowarzyszeń naukowych.

Polskie czasopisma Open Access

W dziedzinie medycyny pełne teksty publikacji z otwartych czasopism udostępniane są w archiwum cyfrowym PubMed Central. Wysokie wskaźniki cytowań osiągnęły także czasopisma publikowane w modelu OA przez serwis BioMed Central (BMC Medicine, IF 3,985) i PLoS Public Library of Science (PLoS Medicine, IF 13.050). Wydawnictwo PLoS oprócz wskaźników cytowań z różnych systemów rankingowych korzysta z nowych mierników jakości publikacji takich jak statystyka pobrań pełnych tekstów, ocena użytkowników, ocena ekspertów, komentarze do artykułów czy dyskusja na forum i blog.

Czasopisma OA są rejestrowane w bazie otwartych czasopism z całego świata - Directory of Open Access Journals (DOAJ). Na podstawie danych z DOAJ [2] obserwowany jest stały wzrost liczby polskich czasopism otwartych: od 9 tytułów w 2003 r. do 88 - w 2010 r. Wśród wydawnictw tematycznie związanych z biomedycyną zarejestrowanych jest ponad 30 polskich czasopism na ok. 6 tys. wszystkich czasopism.

Polskie czasopisma biomedyczne w DOAJ (wg stanu z dnia 25.05.2010):

Czasopisma biomedyczne w DOAJ			
	Tytuł czasopisma	Dostawca wersji elektronicznej	IF₂₀₀₈
1	Acta Biochimica Polonica	Polskie Towarzystwo Biochemiczne, Komitet Biochemii i Biofizyki PAN	1,448
2	Acta Neurobiologiae Experimentalis	Instytut Biologii Doświadczalnej im. M. Nenckiego, PAN	1,091
3	Acta Protozoologia	Instytut Nauk o Środowisku, UJ, Polskie Towarzystwo Biologii Komórki	1.013
4	Acta Scientiarum Polonorum - Technologia Alimentaria	Uniwersytet Przyrodniczy, Poznań	
5	Acta Scientiarum Polonorum –Agricultura	Uniwersytet Technologiczno-Przyrodniczego, Bydgoszcz	
6	Advances in Cognitive Psychology	Versita	
7	Advances in Medical Sciences	Versita	
8	Annales UMCS	Versita	
9	Annals of Agricultural and Environmental Medicine	Instytut Medycyny Wsi, Lublin	1.443
10	Archives of Medical Science	Termedia	
11	Clinical Dermatology	Cornetis	

12	Endokrynologia, Diabetologia i Choroby Przemiany Materii Wieku Rozwojowego	Cornetis	
13	Folia Histochemica et Cytobiologia	Versita	1,213
14	Folia Neuropathologica	Termedia	1,095
15	Gastroenterologia Polska	Cornetis	
16	Human Movement	Versita	
17	Journal of Applied Genetics	Instytut Genetyki Roślin, PAN	1,351
18	Journal of Physiology and Pharmacology	Polskie Towarzystwo Fizjologiczne	2,631
19	Journal of Water and Land Development	Versita	
20	Kardiochirurgia i Torakochirurgia Polska	Termedia	
21	Kardiologia Polska	Via Medica	
22	Mikologia Lekarska	Cornetis	
23	Medicina Sportiva	Versita	
24	Neurologia i Neurochirurgia Polska	Termedia	
25	Pharmacological Reports	Instytut Farmakologii PAN	0,518
26	Physical Education and Sport	Versita	
27	Polish Journal of Natural Science	Versita	
28	Polish Journal of Surgery	Versita	
29	Postępy Higieny i Medycyny Doświadczalnej	Index Copernicus	
30	Postępy w Kardiologii Interwencyjnej	Termedia	
31	Przedgląd Pediatryczny	Cornetis	
32	Współczesna Onkologia	Termedia	
33	Zdrowie Publiczne	Uniwersytet Medyczny, Lublin	

Dzięki czasopismom OA zmienia się system upowszechniania wyników badań, tworzy się system otwartego komunikowania zapewniający szybki i bezpłatny dostęp do wiedzy dla całego społeczeństwa.

Bibliografia

1. D e r f e r t - W o l f Lidia: Nowy model komunikacji naukowej. *Forum Akademickie* 2010 nr. 5 s. 62-64
2. M a c i e j e w s k a Łucja, M o s k w a Krzysztof, U r b a ŋ c z y k Barbara: *Czasopisma naukowe Open Access – model otwartego dostępu do wiedzy*. 2007. W: IV Ogólnopolska Konferencja EBIB: Internet w bibliotekach. Open Access, Toruń, 7-8 grudnia 2007. http://www.ebib.info/publikacje/matkonf/mat18/maciejewska_moskwa_urbanczyk.php

Dokumentowanie badań

Recenzowana literatura naukowa jest niezbędnym elementem procesu badań i nauczania.

Jest ona wspierana przez różne sposoby dokumentowania badań naukowych, między innymi pre-printy, raporty i wyniki badań.

Rozpowszechnianie badań

Osoby i instytucje zaangażowane w utrwalanie i rozpowszechnianie badań naukowych:

- autorzy,
- redaktorzy,
- wydawcy,
- biblioteki,
- instytucje naukowe.

Swobodna komunikacja naukowa

Otwarty dostęp jest gwarancją dla nienaruszalności komunikacji naukowej dzięki:

- nieograniczonej w czasie możliwości dotarcia do wszystkich badań naukowych,
- ich niczym nieskrępowanej analizie naukowej,
- i możliwości szczegółowego omówienia lub krytycznej oceny.

Definicja publikacji open access

Autorzy i wydawcy praw autorskich zapewniają wszystkim użytkownikom:

- wolne, nieodwoływalne, światowe i długotrwałe prawo dostępu
- udzielają licencji na ich kopiowanie, wykorzystanie, rozpowszechnianie, przetwarzanie i publiczne odtwarzanie
- udzielają licencji na tworzenie i rozpowszechnianie prac pochodnych pod warunkiem określenia autorstwa.

Pełna wersja dzieła wraz z wszystkimi dodatkowymi materiałami, trafia natychmiast po pierwszej publikacji do przynajmniej jednego repozytorium dostępnego on-line, celem umożliwienia wolnego dostępu, nieograniczonej dystrybucji, współdziałania i długoterminowej archiwizacji.

Stowarzyszenie PŁA w sprawie Open Access
<http://pola.openaccess.org/Polac/PolacOpenAccessOA.html>

Otwarty dostęp do wiedzy

Zasady OA:

„Wszystkie zastosowania służące celom naukowym, czyli czytanie, zapisywanie na dysku komputera, kopiowanie, dystrybuowanie, drukowanie, przeszukiwanie i linkowanie, jest dozwolone. Jedynym ograniczeniem narzuconym na użytkownika jest poprawne cytowanie i określenie autorstwa pracy”

Przewodnik po otwartej nauce. MNiSW
<http://otwartanauka.pl/przewodnik-po-otwartej-nauce/>

Co nowego?

Otwarty dostęp to:

- zmiana myślenia o udostępnianiu informacji,
- zmiana modelu finansowania publikacji naukowych,
- zmiany w ocenach parametrycznych (IF i cytowania),
- zmiany prawne (swobodniejsze licencjonowanie),
- zmiany współpracy z wydawcami komercyjnymi,
- zmiany szybkości i swobody przepływu informacji, publikowanie elektroniczne (nowe kanały dostępu): repozytoria dziedzinowe i instytucjonalne; czasopisma otwarte; otwarte kursy i materiały konferencyjne; własne naukowe strony WWW,
- otwarty i darmowy dostęp do wiedzy dla celów edukacyjnych, z zachowaniem praw autora do dzieła.

Przewodnik po otwartej nauce. MNiSW
<http://otwartanauka.pl/przewodnik-po-otwartej-nauce/>

Formy otwartego dostępu

- Droga złota – **czasopisma**
publikowanie artykułów w recenzowanych czasopismach Open Access
- Droga zielona – **archiwa i repozytoria**
umieszczenie tekstu w otwartym repozytorium

Czasopisma OA

Cechy otwartych czasopism:

- artykuły recenzowane,
- wysoki poziom publikacji,
- prawa autorskie pozostają własnością autorów,
- różny stopień otwartości:

wszystkie materiały w otwartym dostępie bez opóźnień, archiwizacja jedynie postprintów, autoarchiwizacja.

Koszty czasopism OA

Modele finansowania czasopism OA:

- **dotacje** od instytucji naukowych,
- **opłaty od autorów** za publikowane teksty (od instytucji, w której autor pracuje lub instytucji finansującej badania),
- **modele mieszane** (np. opłaty tylko od autorów nie związanych z instytucją wydającą czasopismo).

Istotne jest wpisywanie [kosztów publikacji do kosztorysów badań](#) naukowych przedstawianych grantodawcom.

Prof. Włodzimierz Klonowski

[Running an Open Access Journal: An Editor's Perspective, 2010](#)

Typical OA publication fees (\$US)

• BioMed Central	\$915-\$2265
• Public Library of Science	\$1300-\$2850
• Company of Biologists	\$2560
• Oxford University Press	\$3000
• Royal Society	\$2550-\$4420
• Springer	\$3000
• Taylor & Francis	\$3250
• Wiley	\$3000

Narodowy program publikacji naukowych Springer Open Choice/Open Access w Polsce

- Program Springer Open Choice/Open Access w Polsce umożliwia pracownikom i studentom afiliowanym przy wszystkich polskich instytucjach akademickich, edukacyjnych i naukowych **bezpłatne publikowanie artykułów** w czasopismach naukowych należących do wydawnictwa Springer na zasadzie swobodnego dostępu (OA).
- Ostateczna elektroniczna wersja opublikowanego artykułu jest udostępniana przez wydawcę, jednocześnie **może być archiwizowana i udostępniana w repozytoriach instytucji, w której afiliowany jest autor**, lub która finansuje Open Access.
- Deponowana jest w **repozytorium PubMed Central**.

Prawo autorskie

- Creative Commons -
<http://creativecommons.org/>
- Creative Commons Polska -
<http://creativecommons.pl/>
- SHERPA -
<http://www.sherpa.ac.uk/romeo.php>

Alternatywa dla obecnego prawa autorskiego

- **Creative Commons (CC)** –

Organizacja non-profit, której celem jest powiększanie zasobu wspólnej i swobodnie dostępnej twórczości poprzez zachęcanie autorów do dzielenia się owocami swojej pracy oraz wspieranie partnerskiej współpracy na bazie istniejących dzieł.

Alternatywa dla obecnego prawa autorskiego

Creative Commons (CC):

- oferuje twórcom licencje, które pozwalają im zachować własne prawa i jednocześnie dzielić się swoją twórczością z innymi.
- Licencje CC działają na zasadzie " pewne prawa zastrzeżone" – a nie "wszelkie prawa zastrzeżone".
- CC szanuje prawo twórców do określenia stopnia, w jakim chcą się dzielić swoją twórczością z innymi. Jednocześnie zachęca do tworzenia wspólnej kultury, której elementy mogą być swobodnie wymieniane i zmieniane.

Licencje Creative Commons

- • Uznanie autorstwa
- • Użycie niekomercyjne
- • Bez utworów zależnych
- • Na tych samych warunkach

<http://creativecommons.pl/>

przykłady licencji

Polityka wydawców

- [SHERPA/RoMEO – Publisher copyright policies & self-archiving](#)

Projekt Sherpa/RoMEO przedstawia politykę poszczególnych wydawców wobec otwartego publikowania naukowego. Informuje o tym, które artykuły naukowe wolno archiwizować w otwartych repozytoriach.

Open Access czy Free Access?

Directory of Open Access Journal

- DOAJ jest projektem otwartym tworzonym na Uniwersytecie w Lund w Wielkiej Brytanii.
- Promuje czasopisma otwarte, tworzy ich listę i zachęca do przechodzenia z modelu zamkniętego do otwartego.
- Umożliwia przeglądanie listy alfabetycznej tytułów lub działów tematycznych.
- Pokazuje wzrost liczby czasopism otwartych w poszczególnych latach, zakres ich wykorzystania i rozmieszczenie geograficzne.

Find Journals

New titles

Find articles

Suggest a journal

About

FAQ

News

Links

Sponsors

Long term archiving

Membership

Feedback

For journal owners

For authors

Today's visitors

subscribers

DOAJ by country

#	Country	Number of Journals added into DOAJ										Total number of Journals in DOAJ									
		2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009			
1	United States	20	220	81	57	53	220	213	173	73	20	220	217	111	181	208	207	217			
2	Brazil	0	0	110	55	24	11	24	23	21	0	0	110	175	220	221	201	203			
3	United Kingdom	1	111	41	33	45	33	33	40	21	1	111	141	201	241	271	211	211			
4	Spain	0	0	20	51	50	20	50	20	20	0	0	20	101	120	100	100	100			
5	India	0	10	10	10	10	10	10	10	10	0	10	20	30	40	50	60	70			
6	Germany	1	14	10	11	14	20	20	24	20	1	14	20	31	44	14	14	14			
7	Canada	0	21	11	11	11	11	11	11	11	0	21	31	40	50	60	70	80			
8	Turkey	0	0	0	20	10	10	10	10	10	0	0	10	20	30	40	50	60			
9	Italy	0	0	10	10	10	10	10	10	10	0	0	10	20	30	40	50	60			
10	Chile	0	0	10	10	10	10	10	10	10	0	0	10	20	30	40	50	60			
11	Japan	0	21	10	10	0	0	0	0	0	0	21	30	40	50	60	70	80			
12	Romania	0	1	1	0	1	1	1	1	1	0	1	1	1	1	1	1	1			
13	France	0	20	0	10	10	10	10	10	10	0	20	30	40	50	60	70	80			
14	Australia	0	10	10	10	10	10	10	10	10	0	10	20	30	40	50	60	70			
15	Colombia	0	1	1	1	1	1	1	1	1	0	1	1	1	1	1	1	1			
16	Mexico	0	1	1	1	1	1	1	1	1	0	1	1	1	1	1	1	1			
17	Venezuela	0	1	1	1	1	1	1	1	1	0	1	1	1	1	1	1	1			
18	New Zealand	0	1	1	1	1	1	1	1	1	0	1	1	1	1	1	1	1			
19	Ontario	0	1	1	1	1	1	1	1	1	0	1	1	1	1	1	1	1			
20	Switzerland	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1			
21	Argentina	0	0	1	1	1	1	1	1	1	0	0	1	1	1	1	1	1			
22	Pakistan	0	0	1	1	1	1	1	1	1	0	0	1	1	1	1	1	1			
23	Iran	0	0	1	1	1	1	1	1	1	0	0	1	1	1	1	1	1			
24	Portugal	0	1	1	1	1	1	1	1	1	0	1	1	1	1	1	1	1			
25	Netherlands	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1			
26	Austria	0	1	1	1	1	1	1	1	1	0	1	1	1	1	1	1	1			
27	Czech Republic	0	1	1	1	1	1	1	1	1	0	1	1	1	1	1	1	1			
28	Poland	0	0	1	1	1	1	1	1	1	0	0	1	1	1	1	1	1			
29	Finland	0	1	1	1	1	1	1	1	1	0	1	1	1	1	1	1	1			

Czasopisma OA

Polskie czasopisma medyczne w DOAJ

- Versita – 10
- Termedia – 6
- Cornetis – 5
- Via Medica – 1
- Index Copernicus – 1
- Pozostałe: uczelnie, instytuty, towarzystwa naukowe – 10
- IF – 9 tytułów

Czasopisma Open Access

- BioMed Central Journals -

<http://www.biomedcentral.com/browse/journals/>

- PLoS Journals -

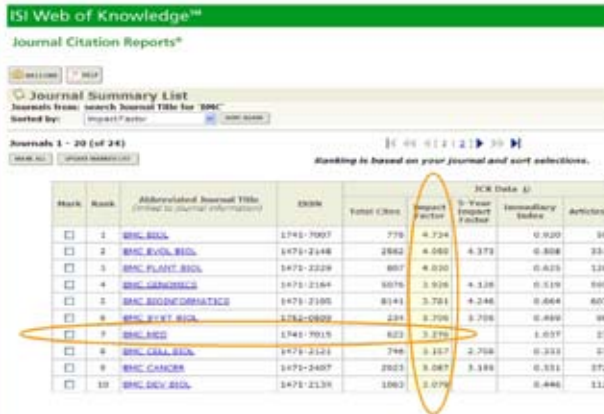
<http://www.plos.org/journals/index.html>

BioMed Central Journals

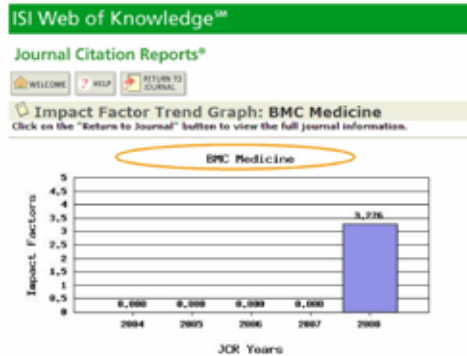
- Serwis wydawcy komercyjnego, publikującego ok. 60 czasopism z nauk medycznych i biologicznych; Artykuły są udostępniane natychmiast po zaakceptowaniu przez recenzentów; baza tworzona w oparciu o licencję OA.

Cytowania czasopism BioMedCentral

IF BMC Medicine

PLoS Journals

- Serwis oferuje dostęp do zawartości czasopism z zakresu nauk biomedycznych, spośród nadesłanych prac redakcja kwalifikuje do druku ok. 20% artykułów.

Cytowania czasopism PLoS

ISI Web of Knowledge™

Journal Citation Reports®

WELCOME HELP

Journal Summary List

Journals from: search Journal Title for "PLOS"

Sorted by: Impact Factor

Journals 1 - 6 (of 6)

Navigation icons

MARK ALL UPDATE RANKING

Ranking is based on your journal and sort select

Mark	Rank	Abbreviated Journal Title (link to journal information)	ISSN	Total Cites	Impact Factor	5-Year Impact Factor	Immediacy Index
☐	1	PLOS Biol	1544-3123	17186	12.683	14.662	2.184
☐	2	PLOS Med	1549-1277	6078	12.185	3.180	3.684
☐	3	PLOS Pathog	1553-7366	5321	9.125	9.202	1.539
☐	4	PLOS Genet	1553-7390	4900	8.883	9.206	1.411
☐	5	PLOS Comput Biol	1553-734X	2730	5.891	6.144	0.826
☐	6	PLOS Neglect Trop D	1935-2735	261	4.177	4.172	0.939

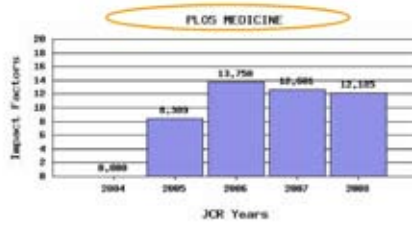
IF PLoS MEDICINE

ISI Web of Knowledge™

Journal Citation Reports®

WELCOME HELP RETURN TO JOURNAL

Impact Factor Trend Graph: PLOS MEDICINE
Click on the "Return to Journal" button to view the full journal information.

PLoS dodatkowe wskaźniki

Comparative Effectiveness Research: Challenges for Medical Journals

Article Usage

Total Article Views: 2881 from Apr 27, 2010 (publication date) - May 11, 2010*

Breakdown by View Type

- HTML Page Views: 1949
- PDF Downloads: 453
- Full Document: 29

Cumulative Views from Apr 27, 2010 (publication date) - May 11, 2010*

Average Rating: 4.000 (4.000)

Total Article Views: 2881

PLoS - mierniki jakości publikacji

Article-level metrics

- Cytowania z różnych rankingów
- Wejścia na stronę/statystyka pobrań pełnego tekstu (ściągalność)
- Zainteresowanie mediów
- Dyskusja na forum/blog
- Ocena użytkowników
- Ocena ekspertów
- Komentarze do artykułu

Transparency in Science, Open Access, and Scholarly Publishing
Ginny Barbour, Chief Editor, PLoS Medicine

Dr. Yao-long Chen

[Open Access and Evidence-Based Medicine: A Chinese Perspective, 2010.](#)

China National Knowledge Infrastructure (CNKI)

Otwartość w nauce

- Badania naukowe — wyniki badań
- Publikowanie:
  - Czasopisma OA
  - Repozytoria OA ...
  - Otwarty internet ...

Mgr Jacek Głębocki
Mgr inż. Grzegorz Pietruszewski
Poznań - Splendor Systemy Informacyjne

ZASTOSOWANIE SYSTEMU EXPERTUS DO BIBLIOGRAFII CYTOWAŃ

Streszczenie

Artykuł przedstawia:

- opis metody integracji bibliografii dorobku naukowego w systemie Expertus i danych pochodzących z indeksów cytowań dostępnych w ISI Web of Knowledge
  - ideę identyfikacji opisów w danych pochodzących z ISI Web of Knowledge i bibliografii dorobku naukowego
  - możliwości udostępniania informacji o liczbie prac cytowanych i liczbie cytowań w podanym zakresie lat dla wybranego wydziału oraz autora (pracownika uczelni)
  - korzyści wynikające z automatyzacji prac ze szczególnym uwzględnieniem sprawozdawczości
- Słowa kluczowe: informacja naukowa; bazy danych; bibliografie dorobku naukowego; bibliografie cytowań; zintegrowane systemy informatyczne

Summary

An advanced application of Expertus library system enables to create bibliography of citations which integrates two sources of data:

- bibliography of scientific publications